

Kohtuasi C-627/19 PPU

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

22. august 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

22. august 2019

Taotleja:

Openbaar Ministerie

Süüdistatav:

ZB

Põhikohtuasja ese

Prokuröri taotlus hinnata Euroopa vahistamismäärust

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Käesolev ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kas nõue, et Euroopa vahistamismääruse tegemise otsust peab olema võimalik kohtus vaidlustada, on kohaldatav juhul, kui Euroopa vahistamismäärus on tehtud kohtuotsusega juba määratud vabadusekaotusliku karistuse täideviimise eesmärgil.

Eelotsuse küsimus

Kas olukorras, kus Euroopa vahistamismäärus on tehtud täitmisele pööratava kohtuotsusega määratud vabadusekaotusliku karistuse täideviimise eesmärgil ja Euroopa vahistamismääruse on teinud prokurör, kes osaleb vahistamismääruse

teinud liikmesriigis õigusemõistmises ja kelle puhul on tagatud, et Euroopa vahistamismääruse tegemisega vahetult seotud ülesandeid täites tegutseb ta sõltumatult, kehtib ka tingimus, et Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse peale – eelkõige selle proportsionaalsuse kontrollimiseks – peab saama esitada kaebuse, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele?

Viidatud liidu õigusnormid

Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34) artiklid 1 ja 6

Viidatud riigisisese õigusnormid

Üleandmist reguleeriva seaduse (Overleveringswet; *Stb.* 2004, 195) artikkel 1

Asjaolude ja põhikohtuasja lühikokkuvõte

- 1 ZB võeti 3. mail 2019 Madalmaades vahi alla Euroopa vahistamismääruse alusel, mille oli 24. aprillil 2019 teinud Brüsseli prokuratuur (Belgia). Euroopa vahistamismäärusega taotletakse tagaotsitava üleandmist, et täita Tribunal de première instance francophone de Bruxelles'i (Brüsseli prantsuskeelne esimese astme kohus, Belgia) 7. veebruari 2019. aasta otsus, millega mõisteti tagaotsitavale 30 kuu pikkune vangistus ja ühe aasta pikkune vangistus.
- 2 Madalmaade prokurör esitas 3. mail 2019 Euroopa vahistamismääruse hindamise taotluse. Menetluse käigus esitati vahistamismääruse teinud Belgia asutusele lisaküsimusi.
- 3 Vahistamismääruse teinud Belgia asutusele esitatud küsimustega sooviti välja selgitada, kas kõnealuse vahistamismääruse tegemisel täitis asutus Euroopa Liidu Kohtu (edaspidi „Euroopa Kohus“) 27. mai 2019. aasta otsuses OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid, C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456) kindlaks määratud nõudeid.
- 4 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul saab viidatud kohtuotsuse põhjal teha järelduse, et prokuröri tuleb pidada vahistamismääruse teinud õigusasutuseks juhul, kui ta osaleb asjaomasel liikmesriigis õigusemõistmises, tegutseb sõltumatult ja prokuröri otsust Euroopa vahistamismääruse tegemise kohta on võimalik kohtus vaidlustada.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 5 Prokuratuur on taotlejana – samamoodi nagu vahistamismääruse teinud Belgia asutus – seisukohal, et nõue, et Euroopa vahistamismääruse tegemise otsust peab

olema võimalik kohtus vaidlustada, ei ole kohaldatav Euroopa vahistamismääruse puhul, mis on tehtud vabadusekaotusliku karistuse täideviimise eesmärgil.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 6 Belgia asutuste edastatud teabele tuginedes märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus prokuratuuri seisukoha kohta, et Belgia prokurör osaleb Belgias õigusemõistmises ja tegutseb sõltumatult; ei esine mingit ohtu, et Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse vastuvõtmisel saab ta otseselt või kaudselt korraldusi või juhiseid täitevvõimult, näiteks justiitsministrilt.
- 7 Seega vastab Belgia prokurör vähemasti esimesele kahele eespool punktis 4 nimetatud nõudele, mis peavad olema täidetud, et teda saaks pidada „vahistamismääruse teinud õigusasutuseks“ raamotsuse 2002/584 artikli 6 lõike 1 tähenduses. Kõnealused nõuded määras Euroopa Kohus kindlaks kohtuotsuse OG ja PI punktides 73 ja 74.
- 8 Belgia asutustelt saadud teabe põhjal tekkis siiski küsimus, kas kohtuotsuse OG ja PI punktis 75 sätestatud tingimus, et Euroopa vahistamismääruse otsuse peale, mille on teinud prokurör, ning eelkõige sellise otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks peab olema võimalik esitada kohtule kaebust, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, on kohaldatav ka siis, kui Euroopa vahistamismäärusega taotletakse vangistuse täideviimist.
- 9 Nõue, et otsust peab olema võimalik kohtus vaidlustada, tuleneb kohtuotsuse OG ja PI punktist 75. Selles näeb Euroopa Kohus ette järgmist: „Lisaks, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigus annab Euroopa vahistamismääruse tegemise pädevuse asutusele, mis küll osaleb selle liikmesriigi õigusemõistmises, kuid ei ole ise [kohtunik või] kohus, peab vahistamismääruse tegemise otsuse peale ning eelkõige sellise otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks saama selles liikmesriigis esitada kohtule kaebuse, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele.“
- 10 Mõiste „vahistamismäärus“ saab viidata ainult „Euroopa vahistamismäärusele“ ning seda ei ole võimalik seostada muu vahistamismäärusega kui Euroopa vahistamismäärus, eelkõige ei saa see viidata Euroopa vahistamismääruse aluseks olevale riiklikule vahistamismäärusele.
- 11 Kohtuotsuse OG ja PI punktis 67 teeb Euroopa Kohus menetlus- ja põhiõiguste puhul vahet kaitse kahel tasandil. Esimene tasand hõlmab kaitset riikliku vahistamismääruse tegemisel, teine tasand puudutab kaitset Euroopa vahistamismääruse tegemisel.
- 12 Prokurör on varasemates üleandmist puudutavates kohtuasjas väitnud, et kohtuotsuse OG ja PI punktis 75 ette nähtud kriteerium ei ole kohtuotsuse punkti 68 arvestades kohaldatav. Selle punkti kohaselt on nimelt piisav, et otsus,

- mis vastab tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, võetakse vastu vähemalt ühel punktis 68 viidatud kaitse kahest tasandist.
- 13 Nagu tuleneb punktist 68, on mõlemale kaitsetasandile muu hulgas omane see, et otsus, mis vastab tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, võetakse vastu „vähemalt“ ühel viidatud kaitse kahest tasandist. See tähendab, et kui Euroopa vahistamismääruse on teinud asutus, kes osaleb õigusemõistmises, kuid ei ole kohtunik või kohus, peab riikliku vahistamismääruse olema kindlasti teinud kohtunik või kohus.
 - 14 Kohtuotsuse OG ja PI punktis 69 märgib Euroopa Kohus selle kohta järgmist: „Sellest järeldub, et kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigus annab Euroopa vahistamismääruse tegemise pädevuse asutusele, mis küll osaleb selle liikmesriigi õigusemõistmises, kuid ei ole kohtunik või kohus, peab selline riigisisene otsus nagu riiklik vahistamismäärus, millel rajaneb Euroopa vahistamismäärus, vastama sellistele nõuetele.“
 - 15 Eespool viidatud punkti 68 alusel tuleb seega teha järeldus, et kohtuniku või kohtu otsus on nõutav vähemalt ühel kahest tasandist. Sellises olukorras, nagu on kirjeldatud punktis 69, on kaitse riigi tasandil – nimelt seoses riikliku vahistamismäärusega, millel rajaneb Euroopa vahistamismääruse tegemise otsus – vastavalt punktile 70 tagatud.
 - 16 Eespool viidatud kohtuotsuse punktides 71 ja 72 tuleneb, et kaitse teise tasandi peab tagama asutus, kes võtab vastu Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse; „seda ka juhul, kui Euroopa vahistamismääruse aluseks on riigisisene otsus, mille on teinud kohtunik või kohus“.
 - 17 Kaitse teise tasandi raames on esmalt nõutav, et vahistamismääruse teinud õigusasutuse puhul, kes võtab vastu Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse, „ei esine mingit ohtu, et ta saab [...] eelkõige täitevvõimult individuaalseid juhiseid“ (punktid 73 ja 74). Kui Euroopa vahistamismääruse tegemise pädevus on (täiesti sõltumatul) asutusel, mis küll osaleb õigusemõistmises, kuid ei ole ise kohtunik ega kohus, peab Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse peale ning eelkõige sellise otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks („lisaks“, nagu on märgitud punktis 75) olema võimalik esitada kohtule kaebust, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, teisisõnu peab otsust ja selle proportsionaalsust olema võimalik hinnata kohtuniku või kohtu menetluse raames.
 - 18 Eespool viidatud punkti 68 sõnastuses ei välista miski – eelkõige mitte sõna „vähemalt“ – punktis 75 nimetatud nõude kohaldatavust, kui riigi tasandil on otsuse teinud kohtunik või kohus. Punkt 68 nõuab vaid, et kohtunik või kohus teeb riikliku otsuse või Euroopa vahistamismääruse. Esimese juhu kohta on punktis 75 lisatud, et kui Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse on teinud muu asutus kui kohtunik või kohus, siis peab olema võimalik seda otsust kohtus vaidlustada.
 - 19 Kohtuotsuse OG ja PI punktides 75 ja 68 kindlaks määratud nõuded on seega kohaldatavad paralleelselt.

- 20 See järeldus tuleneb ka kohtuotsusega OG ja PI samal kuupäeval tehtud Euroopa Kohtu 27. mai 2019. aasta otsusest PF (Leedu peaprokurör, C-509/18, EU:C:2019:457). Viidatud kohtuasjas tegi riikliku vahistamismääruse kohus (kohtuotsuse punktid 22 ja 54), Leedu peaprokurör osales Leedus õigusemõistmises (punkt 42) ja tagatud oli peaprokuröri sõltumatus täitevvõimust; sellegipoolest pidi eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, „kas Euroopa vahistamismääruse tegemist käsitlevate peaprokuröri otsuste peale on võimalik esitada kaebus, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele“ (punkt 56).
- 21 Isegi olukorras, kus riikliku vahistamismääruse on teinud kohtunik või kohus, peab Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse peale olema võimalik esitada kaebust kohtunikule või kohtule, kui kõnealuse otsuse on teinud muu asutus kui kohtunik või kohus. Seda küsimust pidas eelotsusetaotluse esitanud kohus ühes varasemas 5. juuli 2019. aasta otsuses juba *acte éclairé*'ks. Kuna käesolevas kohtuasjas on tegemist Euroopa vahistamismääruse tegemise otsusega, mille on vastu võtnud Prantsuse prokuratuur ja seega mitte kohtunik või kohus, tuleneb mõlema 27. mai 2019. aasta kohtuotsuse sõnastusest, et mõlemad kohtuotsuse OG ja PI punktides 68 ja 75 nimetatud nõuded peavad olema täidetud.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus sedastas ühes teises kohtuasjas – 4. juuni 2019. aasta vaheotsuses (NL:RBAMS:2019:4010) –, et kuigi kohtuotsuses OG ja PI on tegemist Euroopa vahistamismäärustega, mis on tehtud kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmiseks, on kaalutlused kaitse kohta, mida peab vahistamismääruse teinud õigusasutus pakkuma Euroopa vahistamismääruse tegemise otsust vastu võttes, sõnastatud nii, et nende põhjal ei saa teha vahet kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise eesmärgil tehtud Euroopa vahistamismääruste ja karistuse täideviimise eesmärgil tehtud Euroopa vahistamismääruste vahel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on jätkuvalt sellel seisukohal.
- 23 Pärast seda, kui Euroopa Kohus oli teinud mõlemad 27. mai 2019. aasta otsused, tuvastas eelotsusetaotluse esitanud kohus kahe liikmesriigi puhul, tuginedes nende liikmesriikide asutuste edastatud teabele, et nimetatud liikmesriikide õiguskorrad ei näe ette võimalust esitada Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse peale ja eelkõige selle otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks kaebust, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele kohtuotsuse OG ja PI punkti 75 tähenduses.
- 24 Mõlemal juhul oli tegemist kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise eesmärgil tehtud Euroopa vahistamismäärustega ning mõlemal juhul oli nii vahistamismääruse teinud asutus kui ka Madalmaade prokuratuur seisukohal, et viidatud kohtuotsuse punkt 75 ei puuduta olukorda, kus Euroopa vahistamismäärus on tehtud kohtuniku või kohtu otsuse alusel. Nagu selgitatud eespool punktis 22, jagab eelotsusetaotluse esitanud kohus seal viidatud kaalutlustel seda seisukohta.

- 25 Käesoleval juhul on Euroopa vahistamismäärus tehtud vabadusekaotusliku karistuse täideviimise eesmärgil. Sellisel juhul on Euroopa vahistamismääruse aluseks paratamatult kohtuniku või kohtu otsus. Nii vahistamismääruse teinud asutus kui ka Madalmaade prokurör olid seisukohal, et kohtuotsuse punkt 75 ei ole vabadusekaotusliku karistuse täideviimiseks tehtud Euroopa vahistamismääruse puhul kohaldatav. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtu ja vahistamismääruse teinud teiste liikmesriikide asutused on 27. mai 2019. aasta kohtuotsuste tõlgendamise küsimuses mitmes punktis erinevatel seisukohtadel – nagu nähtub ka koos käesoleva eelotsusetaotlusega samal ajal kahes teises kohtuasjas esitatud eelotsusetaotlusest – ja sellised erinevad seisukohad ei ole soovitavad, on vaja esitada Euroopa Kohtule ka see vaidlusküsimus.
- 26 Seepärast esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtule – kokkuvõtlikult – küsimuse, kas Euroopa vahistamismääruse otsust, mille on teinud prokurör, peab eelkõige selle otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks olema võimalik kohtus vaidlustada, kui Euroopa vahistamismäärus on tehtud vabadusekaotusliku karistuse täideviimise eesmärgil.
- 27 Sellele küsimusele vastamisel on oluline järgmine. Kuigi Euroopa vahistamismäärus on tehtud vabadusekaotusliku karistuse täideviimise eesmärgil ja seega on selle aluseks kohtuniku või kohtu täitmisele pööratav otsus, peab olema tagatud Euroopa vahistamismääruse teinud prokuröri sõltumatus. Karistuse täideviimise staadiumis peab nimelt ikka veel olema võimalik sõltumatult kontrollida, kas Euroopa vahistamismääruse tegemise tingimused on täidetud, eelkõige, kas selle tegemine on proportsionaalne. Pelk tõsiasi, et tagaotsitava suhtes on tehtud täitmisele pööratav kohtuotsus, ei too kaasa seda, et selle kohtuotsusega määratud vabadusekaotusliku karistuse täideviimise eesmärgil tehtud Euroopa vahistamismäärus on automaatselt proportsionaalne. Täitmisele pööratavas otsuses, mille on teinud kohtunik või kohus, sellise Euroopa vahistamismääruse proportsionaalsust üldjuhul ei kontrollita.
- 28 Peale selle võib kohtuotsuse täidetavaks tunnistamise ja Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse vahele jääda teatav aeg, mil võivad ilmnedä uued faktid ja asjaolud, mis on olulised Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse proportsionaalsuse aspektist. Lisaks sellele ei ole alust eeldada, et kui prokurör on teinud Euroopa vahistamismääruse vabadusekaotusliku karistuse täideviimise eesmärgil, ei pea olema võimalik esitada kaebust, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele.
- 29 Küsimust, kas kaebuse esitamise võimalus kohtuotsuse OG ja PI punkti 75 tähenduses peab olemas olema ka vabadusekaotusliku karistuse täideviimiseks tehtud Euroopa vahistamismääruse puhul, ei ole Euroopa Kohus veel käsitlenud. Eespool selgitati, mispärast tuleks see küsimus esitada Euroopa Kohtule. Sellele vastamine on eelotsusetaotluse esitanud kohtule vajalik otsuse tegemiseks, kuna jaatav vastus eelotsuse küsimusele tooks kaasa selle, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei saaks Euroopa vahistamismäärust sisuliselt kontrollida ega

üleandmistaotluse asjas otsust teha, samal ajal kui eitav vastus sellele küsimusele võiks kaasa tuua üleandmise lubatavuse.

- 30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub Euroopa Kohtul lahendada käesolev eelotsusetaotlus kiirmenetluses vastavalt ELTL artikli 267 neljandale lõigule ja Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 107.
- 31 Tagaotsitav viibib üleandmistaotluse asjas otsust oodates üleandmisvahistuses. Kõnealust otsust ei saa eelotsusetaotluse esitanud kohus teha seni, kuni Euroopa Kohus ei ole eelotsuse küsimustele vastanud. Euroopa Kohtu kiire vastus mõjutab seega otseselt ja otsustaval määral tagaotsitava vahi all viibimise kestust.

TÖÖDOKUMENT